

ISSIQXONA SHAROITIDA POMIDORNING ISROIL VA SULTON NAVLARINI PARVARISHLASH AGROTEXNIKASI

I.N.Xoshimov¹

q.x.f.d., k.i.x.

¹Don va dukkakli ekinlar ilmiy tadqiqot instituti

X.Miraxmedov²

²Andijon qishloq xo'jaligi va agrotexnologiyalar instituti magistranti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7100735>

Annotasiya: Ushbu maqolada issiqxona sharoitida pomidorning Isroil va Sulton navlarini agrotexnikasi bo'yicha o'tkazilgan tadqiqot natijalari bayon etilgan.

Kalit so'slar: pomidor, nav, Isroil, Sulton, meva, o'g'it, kaliy, fosfor

O'zbekistonda sabzavot ekinlari ichida pomidor eng ko'p ekiladigan sabzavotlardan biri hisoblanadi. Pomidor mevalarining keng miqyosida ishlatilishi ularning yuqori oziqaviy qiymati bilan belgilanadi. Mevalari yangiligicha hamda qayta ishlangan holda iste'mol qilinadi. Ulardan turli sharbatlar, tomat qaylasi, pyure, souslar, marinadlar va ko'plab mahsulotlar tayyorlanadi. Pomidor mevalari yuqori parhezboqlik va shifobaxshlik xususiyatlariga ham ega. Pomidor mevalarini kundalik ratsionda iste'mol qilish inson organizmiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. O'zbekistonda pomidor ekini jami sabzavotlar yetishtiriladigan maydonlarning 40% dan ortig'ini egallaydi. Hozirda respublikamizda 200 ming gektardan ortiq maydonga sabzavot ekinlari yetishtirilayotgan bo'lsa, shundan 45,8 foiziga pomidor ekini ekilib, o'rtacha hosildorlik gektariga 24 tonnani tashkil etmoqda. O'zbekistonda sabzavot ekinlari ichida ommabop va keng tarqalgani pomidor bo'lib, maydoni va yalpi hosili bo'yicha birinchi o'rinda turadi.

Bizning tajribalarimiz 2021-2022 yillar davomida Farg'ona viloyatining O'zbekiston tumanidagi tashkil etilgan issiqxonada o'tloqi-allyuvial tuproqlari sharoitida olib borildi va har bir tajribalar bo'yicha tahlil natijalari o'rganildi. Tanlab olingan Sulton va Isroil navlari urug'ining unuvchanligini bilish maqsadida 5 gr dan jami 30 gr urug' oldik. Olingan urug' dokadan qilingan xaltachaga solinib 6 soat davomida suvda ivitildi. Ekishga tayyor urug'lar ko'chatxonaga 5 fevralda sepildi. Pomidor Sulton o'rta-ertapishar navi 8 kunda unuvchanligi 44.5 %ga 15 kunda 85 % 1000 ta urug'dan standart ko'chat chiqimi 80 %ni tashkil etib, ko'chatlarning bo'yi 14 sm 4-5 dona tashkil qildi. Issiqxonada tashkil qilingan tajriba maydoni 2 sotixdan iborat bo'lib uning 3 dan 1 qismiga chirindi (mol go'ngi) solindi. Issiqxonani ekishga tayyorlash uchun Zubr motoblok yordamida 25-30 sm chuqurlikda shudgorlandi. Motoblokga moslangan yer tekislagich bilan tekislandi va qator oralari qo'lda 80x80x30

sxema qilib ko'chat o'tkazish uchun joylarlar olindi.

Pomidor ko'chatlari stakanchalarga solinib ekish maydonchasiga 17 mart kunda ko'chirib o'tkazildi, qator oralari 80 sm va har bir tup oralari 30 sm qilib ekildi. Birinchi ishlov berish ko'chatlar tutgandan so'ng 10 kun o'tgach chopiq qilindi (kultivatsiya) ya'ni tuproq yumshatildi.

1-jadval

Tajriba tizimi

Ma'dan o'g'itlar me'yor, kg/ga	Kompost me'yor
Qo'llanilmaydi	Qo'llanilmaydi
Qo'llanilmaydi	10 t/ga
Qo'llanilmaydi	15 t/ga
100 kg azot, 70 kg fosfor, 50 kg kaliy	Qo'llanilmaydi
200 kg azot, 140 kg fosfor, 100 kg kaliy	Qo'llanilmaydi
100 kg azot 70 kg fosfor 50 kg kaliy	10 t/ga
200 kg azot 140 fosfor 100 kg kaliy	10 t/ga
100 kg azot 70 kg fosfor 50 kg kaliy	15 t/ga
200 kg azot 140 fosfor 100 kg kaliy	15 t/ga

Issiqxonaga ekilgan Isroil va Sulton navlarini suv bilan taminlanish jarayoni suv nasosi yordamida amalga oshirildi. Birinchi oziqlantirish variantlar asosida 22 mart sanasida boshlandi. Har bir variant uchun tajriba tizimida ko'rsatilgan me'yorda oziqlantrildi. Organik o'g'itlar tuproqqa solinganda tuproqda mikroorganizmlar yaxshi rivojlanishiga yordam beradi, bu esa o'z navbatida o'simlikni tuproqdan ozuqani yaxshi o'zlashtrishiga yordam berdi. Farg'ona viloyatining Quva tumanida ishlab chiqarilayotgan Novagumin hamda Tumat suyuq organik og'itlarini belgilangan variantga o'sish gullash davrida suspenziya qilib berilganida ekilganda 16 -21 kun o'tgach gullay boshladi shu paytdan boshlab ko'chatlar ipga tortilib chopiq qilindi va keyinchalik pomidor o'simligiga shakl berildi asosiy poya qoldrilib bachkilari olib turildi. Gullash davrida ham pomidor o'simligini variantlar uchun belgilangan me'yor asosida oziqlantrildi, gullash davri har bir variant uchun ko'chat ekilgan kundan 15-25

oralig'ida bo'ldi. Ko'chat ekilgandan 30-35 kun oralig'ida meva tugish jarayoni boshlandi, 45-50 kun oralig'ida mevalar yetila boshladi. Organik o'g'it Novagumin va tumatni birga qollanganda gullash va meva tugish 3-5 kun oldin boshlandi, bir tup ko'chat hisobida 7.5-8 kg hosil olindi tajriba sxemasi asosida berilgan organik va madanli o'g'itlar o'sish gullash meva tugish jarayonlari bir xilda kechdi. Bir tup ko'chat hisobida 4.5-6 kg hisobida pomidor hosili olindi.

Xulosa qilib aytganda organik o'g'it qo'llangan variantlarda tuproqda mikroorganizmlar faoliyati yaxshilangani hisobiga gullash davri 2-3 kun oldin boshlandi yani ko'chat ekilgandan 18-20 kun o'tgach bir tup ko'chat hisobida 6-7 kg dan hosil olindi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi qishloq xo'jaligini rivojlantirishning 2020-2030 yillarga mo'ljallangan strategiya PQ 4830 2020 y.
2. Agrar va oziq - ovqat soxalarini boshqarish tizimini yanada takomillashtirish chora - tadbirlari to'g'risida PK-4649 2020
3. Otaboeva H., Umarov Z., Bo'riev H.Ch.. O'simlikshunostlik Toshkent. "Mexnat", 2000 y.
4. Bo'riev X.Ch., Jo'raev R., Alimov O. Meva sabzavotlarni saqlash va ularga dastlabki ishlov berish. Toshkent. "Mexnat", 2002 y.
5. Idrisov, X. A., & o'g'li soliyev, a. M. (2022, may). Sug 'oriladigan maydonlarda mosh (*Phaseolus aureus piper.*) Navlarining tavsifi. In international conferences on learning and teaching (vol. 1, no. 7, pp. 17-23).
6. Idrisov, X. A., Atabayeva, X. N. (2022, may). Loviya va mosh ekinlarining umumiy ahamiyati va biologik xususiyatlarini tahliliy o 'rganish. In international conferences on learning and teaching (vol. 1, no. 8, pp. 644-651).
7. Xalima, A., Xusanjon, I., & Abdulvosid, S. (2022). O 'tloqi-botqoq tuproqlar sharoitida mosh (*Phaseolus aureus piper*) ning o 'sishi, rivojlanishi va don hosildorligi. Research and education, 1(2), 373-381.
8. Xusanjon, I., & Abduxolik, K. (2022). Moshning yangi navlarini yaratishda seleksiya ko 'chatzorida o 'tkazilgan tadqiqotlar. Research and education, 1(4), 50-56.
9. Abdujabborovich, I. X., Ozodbek, A., Nodirbek, X., & Abrorbek, a. (2022). Sug 'oriladigan maydonlarda mosh (*Phaseolus aureus Piper*) navlarining simbiotik faoliyatiga ekish muddati va me 'yorining ta'sirini o 'rganish. Science and innovation, 1(1), 615-624.

10. Abdujabborovich, I. X., o'gli, u. X. I., qizi, a. D. A., qizi, y. M. N., & ogli, m. A. A. (2022). Tipik bo'z tuproqlar sharoitida mosh (*Phaseolus aureus* Piper) navlarini tadqiq etish. *Science and innovation*, 1(d2), 160-165.
11. Abdujabborovich, i. X. (2022). Qozoqi anorning biologik xususiyatlari. *Models and methods for increasing the efficiency of innovative research*, 2(13), 396-400.
12. Idrisov, X. A., & o'g'li Soliyev, a. M. (2022, may). Sug 'oriladigan maydonlarda soya etishtirish texnologiyasini takomillashtirish. In *international conferences on learning and teaching* (vol. 1, no. 7, pp. 286-295).
13. Abdujabborovich, i. X., & Gofurovna, r. F. (2022, may). Soya (*Glycine hispida* l) ning biologik xususiyatlari va tashqi muxit omillari. In *e conference zone* (pp. 1-5).
14. Abdujabborovich, i. X., & teshaboyev, a. (2022). Soyaning kolleksiya ko'chatzoridan samarali va maqsadli foydalanishning ilmiy ahamiyati. *Science and innovation*, 1(d3), 286-290.
14. Abdujabborovich, i. X., & o'g'li, x. A. M. (2022). Sholi seleksiyasi bo 'yicha o 'tkazilgan tadqiqot natijalarini tahliliy o 'rganish. *Science and innovation*, 1(d3), 276-281.
15. Abdujabborovich, i. X., o'g, p. J. G. A., o'g'li, e. K. E., & o'g, d. O. N. M. (2022). Soyaning yangi navlarini yaratishda nav namunalaridan samarali va maqsadli foydalanishning ahamiyati. *Science and innovation*, 1(d3), 269-275.
16. Abdujabborovich, i. X., & Mirzamaksudavich, b. R. (2022). Soyaning yangi navlarini yaratish bo 'yicha o 'tkazilgan tadqiqotlar. *Science and innovation*, 1(1), 776-785.
17. Idrisov, x. A. (2022, june). Osiyo loviyasi-mosh (*Phaseolus aureus* piper.)- biologik xususiyatlari. In *international conferences on learning and teaching* (vol. 1, no. 9, pp. 144-148).
18. Abdujabborovich, i. X., o'gli, u. X. I., qizi, a. D. A., qizi, y. M. N., & ogli, m. A. A. (2022). Tipik bo'z tuproqlar sharoitida mosh (*Phaseolus aureus* piper) navlarini tadqiq etish. *Science and innovation*, 1(d2), 160-165.
19. Abdujabborovich, i. X., & teshaboyev, a. (2022). Soyaning kolleksiya ko'chatzoridan samarali va maqsadli foydalanishning ilmiy ahamiyati. *Science and innovation*, 1(d3), 286-290.
20. Idrisov, x. A., & karimov, a. A. (2022, july). Mosh (*Phaseolus aureus* piper.) Dan yuqori hosil olishda agrotexnik omillarning ahamiyati. In *international conferences on learning and teaching* (vol. 1, no. 11, pp. 106-111).

21. Xusanjon, i., & abduxolik, k. (2022). Moshning yangi navlarini yaratishda seleksiya ko'chatzorida o'tkazilgan tadqiqotlar. *Research and education*, 1(4), 50-56.
22. Abdujabborovich, i. X., o'g, p. J. G. A., o'g'li, e. K. E., & o'g, d. O. N. M. (2022). Soyaning yangi navlarini yaratishda nav namunalariidan samarali va maqsadli foydalanishning ahamiyati. *Science and innovation*, 1(d3), 269-275.
23. Abdujabborovich, i. X., & mirzamaksudavich, b. R. (2022). Soyaning yangi navlarini yaratish bo'yicha o'tkazilgan tadqiqotlar. *Science and innovation*, 1(1), 776-785.
23. Idrisov, x. A., & o'g'li soliyev, a. M. (2022, may). Sug'oriladigan maydonlarda mosh (*Phaseolus aureus* piper.) Navlarining tavsifi. In *international conferences on learning and teaching* (vol. 1, no. 7, pp. 17-23).
- 24 Idrisov Xusanjon Abdujabborovich, Xalbaev Akbar Namozovich. (2022). SOYANING SELEKSIYA KO'CHATZORIDAGI NAV NAMUNALARINI QIMMATLI-XO'JALIK XUSUSIYATLARINI O'RGANISH. MODELS AND METHODS IN MODERN SCIENCE, 1(12), 22-25. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7032183>.<https://doi.org/10.5281/zenodo.7032183>.
25. Soyaning nazorat ko'chatzoridagi nav namunalari qimmatli-xo'jalik xususiyatlarini tahliliy organish. <https://academicsresearch.com/index.php/rnsr>. "Results of national scientific research" scientific-methodical journal Volume 1, Issue 4, ISSN:2181-3639, Toshkent 2022 y 5-son, 134-139 betlar, <https://academicsresearch.com/index.php/rnsr/ind>.
- 26 Khojamkulova Yulduzoy Jahonkulovna, Kashkaboeva Chulpanoy Tulkunovna, Ibragimov Feliks Yuldashevich. IN RICE (ORIZA SATIVA) VARIETIES THE PLANT GROWS AT DIFFERENT WATER THICKNESSES, WATER CONSUMPTION DURING DEVELOPMENT PERIODS, M 3, SOLUTION OF SOCIAL PROBLEMS IN MANAGEMENT AND ECONOMY International scientific-online conference. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7028149>.